

Repolainen 96

Jäsentiedote 3/2021

www.repola-seura.net

Repolainen

Repola-seura ry:n jäsenlehti

Numero 96, 3/2021, lokakuu

Numeron 97 aineisto lähetettävä päätoimittajalle 15.11.2021 mennessä

Päätoimittaja

Lea Tserni-Puittinen

leatserni@gmail.com

puh. 050 520 4121

Kylänlahdentie 24, 81810 Jamali

Toimituskunta

Repola-seuran hallitus

Repola-seura ry

Hallituksen ja toimihenkilöiden yhteystiedot ovat takakannen etusivulla.

Seuran nettisivut ovat osoitteessa www.repola-seura.net, josta löytyy myös vanhoja Repolaisen numeroita.

Jäsenhakemukset ja osoitteenmuutokset

Jäsensihteeri Päivi Kiiskinen, Kiehiskuja 3, 80140 Joensuu,

gsm 050 511 6580, paivi.kiiskinen1@gmail.com

Vuosijäsenmaksu 25 e, ainaisjäsenmaksu 200 e, kannatusjäsenmaksu 100 e, perheenjäsenmaksu puolisosta ja alle 15-vuotiaasta lapsesta 0 e. Vuosijäsenmaksu maksetaan toukokuussa Repolaisessa oleva viitenumero mainiten.

Seuran pankkitili: Op Polvijärvi, FI05 5354 0420 0466 26.

Painopaikka: Kirjapaino PR-Offset, Joensuu

Kansikuva: Haukkasaaren kyläjuhla pidettiin heinäkuussa, kuvassa Repolan kävijöille tuttu Kulttuuritalon taitava emännöitsijä Natalja Koljada (kuva Traektoria-säätio)

Puheenjohtajalta

Syksyn saapuessa ajatukset suuntautuvat taas vuoden loppua kohti ja eipä aikaakaan, kun ollaan taas uudessa vuodessa. Kesä oli hyvä ja lämmin, luonto antoi antimiaan runsain määrin. Marjat ja sienet saatiin talteen hyvälaatuisina. Vain koronapandemian uusi vaihe jää harmillisesti edelleen vaivaamaan niin harrastus- kuin ammattitoimintoja. Syksyn ajankohtainen asia on seuramme toiminnassa edelleen sadan vuoden takaisten tapahtumien esillä pitäminen. Syksyllä 1921 oli varsinainen pakolaisten tuloaalto, kun Tarton rauhanehtojen lopullinen täytäntöönpano sai väestön liikkeelle kohti vakaampia oloja. Vaikka rauhansopimus oli allekirjoitettu jo edellisenä syksynä ja siinä annettu määräaika oli umpeutunut, tapahtui rajan asukkaiden siirtymää jatkuvasti ja vielä vuoden 1922 aikanakin, jolloin Antikaisen hiihtojoukot pakottivat suomalaisjoukot siirtymään Suomen alueelle Kiimasjärven yhteenottojen jälkeen. Suomalaisten joukkojen mukana tuli myös nuoria karjalaispoikia viimeisten joukkojen mukana. Olen seurannut mielenkiinnolla myös sukujuurien etsimistä ja sukututkimuksen harrastuksen kasvua. Nurmeksessa elokuussa pidetyssä sukututkimusta opastavassa tilaisuudessa oli salin täydeltä väkeä, vaikkakin ikäja-

kauma näytti olevan vanhemmasta päästä. On kuitenkin hienoa, että tietotekniikan omaksuminen ei ole ikäkysymys ja nykytekniikan avulla on tietoa haettavissa eri lähteistä paljonkin. Sukujuurien etsiminen ja tunteminen on ajatusmaailmaa avartavaa ja vaikka välillä ”pyhä byrokratia” heittää myös kapuloita rattaisiin, on toki myös avointakin tietoa saatavilla, myös maamme rajojen ulkopuolelta. Eikun rohkeasti mukaan! Toivottavasti tuo kansainvälisestikin kiusaa tekevä koronapandemia saadaan rokotuskattavuuden kautta taltutettua eikä uusia muotoja tule, saataisiin rajat auki ja henkilökohtaiset yhteydet toimimaan. Joitakin kyselyjä ensi kesän matkoista on jo tullut, mutta tässä vaiheessa on mahdotonta sanoa mitään, asiahan ei ole yksin meistä kiinni.

Ville Pönttönen

Haukkasaari-hankkeen kuulumisia vuonna 2021

Repola-seura ry on mukana yhteistyössä, jossa venäläinen Traektoria-säätiö toteuttaa tiede- ja kulttuurihankkeita. Näinä poikkeuksellina aikoina Suomesta ei ole voitu matkustaa Repolaan, mutta venäläisillä toimijoilla työt Haukkasaaren kylässä Repolassa ovat jatkuneet. Traektoria-säätiö toteutti Haukkasaareen kuluneena kesänä käsityöpajan ja aloittelijoille suunnatun, vapaaehtoisen kenttäkoulun, joka kesti 23 päivää. Venäjältä ja Latviasta saapui kylään 27 osallistujaa, jotka rakensivat tuulimyllyn jäljennöksen sen alkuperäiselle historialliselle paikalle.

Kesän työpaja oli kolmiosainen. Se sisälsi puurakentamista, tekstiilitöitä ja etäluentoja. Aluksi järjestettiin kirvesmieskoulutusta, jonka puitteissa järjestäjät ja vapaaehtoiset rakensivat kopion vuoden 1886 tuulimyllystä. Vanha tuulimyllyhän oli siirretty vuonna 1979 Kizhin museosuojelualueelle, jossa se oli kunnostettu ja pystytetty. Nykyään tämä alkuperäinen tuulimylly on Kizhi-museon ”Pohjoiskarjalaiset”-jaostossa, saaren pohjoisosassa. Museo tarjosi säätiölle piirustuksia tämän myllyn kopion luomiseksi. Myllyn rakennustyöt oli aloitettu vuonna 2019 osana ”Kalevalan perinnerakentamisen koulutus Haukkasaaren kylässä”-hankkeessa, joka toteutettiin presidentin avustusrahaston taloudellisella tuella. Syksyllä 2020 toiminta jatkui edelleen uuden apurahan ja

hankkeen ”Väinölän teiden varrella: Haukkashuarin kylän muinaiset käsityöt ja tekniikat” puitteissa.

Rakentajien ryhmää on johtanut arkkitehti-restauraattori Viktor Jandovsky ja Kizhin museon Alexander Ljubimtsev. Museon kirvesmieskeskuksen avulla osallistujat rakensivat puumyllymekanismin, joka toimitettiin Haukkasaareen tänä kesänä. Kesällä paikan päällä Haukkasaareen toteutetussa rakennustyöpajassa onnistuttiin tekemään kaikki suunniteltu: laittamaan myllyn alustalle, kokoamaan koko rakennuksen runko, asettamaan akseli, asettamaan siivet ja asentamaan katto.

Osana työpajaa osallistujat tekivät myös mittaustöitä kylän säilyneille ja jo hävinneille rakennuksille: Fjodor Kondratjevits Pottosen talolle ja vuonna 1936 tuhoutuneel-

le tsasounalle. Pottosen 1900-luvun alussa rakennetun talon kunto on huolestuttava. Asuinpäädyn katto on tilapäisesti korjattu, mutta navetan pääty on osin romahtanut. Arkistomateriaalien parissa tehdään parhaillaan töitä alkuperäisten rakennusten uudelleen luomiseksi. Työtä vaikeuttaa tietojen, asiakirjojen ja valokuvien puute. Esimerkik-

si tsasounasta on säilynyt vain yksi piirustus, jonka Pottosen suvun jälkeläinen on tehnyt ulkomuistista. Edelleen myös keskustellaan siitä, oliko rakennus tsasouna vai pieni kirkko. Kokeneet ammattilaiset pystyvät luomaan rakennuksesta näkemyksen käyttäen piirustusta ja esimerkkejä muista tuon ajan karjalaisista tsasounoista.

Haukkasaaren kesäjuhlassa leikittiin ja tanssittiin Pottosen talon tantereella (kuva Traektoria-säätiö)

Seuraavien vuosien suunnitelmissa on saattaa loppuun myllyn rakennustyö ja aloittaa uusia kohteita, esimerkiksi jälleenrakentaa talonpoika Kuropatkinin (Kananen) riihi. Kesän työpajan aikana oli mahdollista tutkia tarkemmin kahden rakennuksen perustusten jäänteitä ja määrittää niiden sijainti. Aiemmin restauroinnin arkkitehti Aleksanteri Jääskeläinen valvoi Pottosen aitan jälleenrakentamista. Tänä vuonna hän ei päässyt paikalle, joten työ oli keskeytettynä. Vapaaehtoiset kuitenkin tarkastivat

rakenteen ja laativat työsuunnitelman seuraavalle vuodelle. Aittaan on tehtävä kiviperustus, asetettava tuohi eristeeksi kivijalan ja alimman hirsikerroksen väliin ja tehtävä alkuperäisen kaltainen katto puusta ja suoritettava muita entisöintitöitä.

Työssä käytettiin 1800-luvun puusepän työkalujen kaltaisia käsikäyttöisiä työkaluja. Näitä ovat kirveet, kaapimet, höylät ja sahat yms. Sähkötyökalujen ja moottorisahan tekemät pinnat viimeisteltiin käsityökaluilla.

Kauniit feresit ja sarafaanit esiteltiin vieraille (kuva Traektoria-säätiö)

Perinneasuja ja vapaaehtoistyötä

Kesän toisen työpajan teema oli etnografia. Naispuoliset osallistujat ompelivat Leena Jääskeläisen etäohjauksella aitoja perinneasuja, jotka ovat tyypillisiä tälle Karjalan alueelle. Näissä uusissa asuissa osallistujat esiintyivät Haukkaasaaren kyläjuhlassa, jota perinteisesti vietetään 12. heinäkuuta. Juhlapäivänä kylässä oli myös valinnaisia työpajoja, joissa tehtiin puuveistoksia, tuohitöitä, koivunkuoreen piirtämistä ja kankaiden kuviointia. Osallistujat esittelivät työskentelyn tuloksia eri puolilta Mujejärven piiriä tulleille kävijöille.

Työpajat kouluttivat vapaaehtoisia monissa asioissa. Toiminta koostui leirin päivittäisistä töistä, keittiössä auttamisesta, puusepäntyöstä, alueen siivoamisesta ja kädentaitokurssien toteuttamisesta. Haukkaasaaren perinne, alueen historia ja etnografia muodostivat yhteisen suunnan kaikille projektin osallistujille kaikkina 23 päivänä. Jokainen osallistuja sai itselleen uusia ystäviä sekä mukavia kokemuksia ja muistoja Karjalan luonnosta sekä kylän hengestä ja yhteisöllisyydestä.

Etäluennot katsottavissa netissä

Hankeohjelman online-tapahtumat, jotka pidettiin ”Väinölän tien varrella: Haukkashuarin kylän

muinaista käsityötä ja tekniikkaa”-hankkeessa, ovat kaikkien saatavilla internetissä vk.com/gafostrov-sivulla venäjän kielellä. Kuvat ja videot voivat olla mielenkiintoisia myös ilman venäjän kielitaitoa ja sivua voi koittaa lukea myös kääntäjäohjelman avulla.

Videot sisältävät luentoja ja kursseja Haukkaasaaren kylän etnografiasta, karjalaisen kylän elämästä, karjalaisten rituaaleista ja juhlapyhistä, Karjalan ja Venäjän pohjoisesta puuarkkitehtuurista, kulttuuriperinnön suojelua koskevasta lainsäädännöstä, perinteisistä ja nykyaikaisista puun käsittelytekniikoista. Aiheina ovat myös kirvesmiehen työkalut, puutöiden ja rakennusten restaurointi, puunveisto ja puusepäntyöt. Aiheet on huolellisesti valittu ja ne liittyvät suoraan karjalaisten perinteisiin. Ne ovat mielenkiintoisia paitsi asiantuntijoille niin myös monille harrastajille ja muille katsojille.

Hankkeen tavoitteena on luoda karjalainen kyläympäristö Haukkaasaaren kylään, jossa voi toteuttaa osaamista, oppimista, konkreettista tekemistä ja koulutustoimintaa. Traektoria-säätiö auttaa elvyttämään kylän arkkitehtuurin ulkonäön ja tekemään siitä sekä kulttuurikeskittymän että myöskin mahdollisesti asuinalueen. Tällä hetkellä kylässä on vapaa-ajan asumista. Toistaiseksi vain naapurikylän asukkaat, esimerkiksi Repolan

Konstantin Petrov (kuvassa keskellä) on Traektoria-säätiön kehitysjohtaja ja Mihail Jurikin ohella toinen sen perustajista (kuva Traektoria-säätiö)

pääkylältä ja pieni määrä muualta tulevia kaukaisempia matkailijoita, käyvät Haukkasaassa. Siellä ei ole sähköä tai viestintäyhteyksiä ja lämmitys on puilla. Nämä seikat vaikeuttavat kunnostusprosessia.

Terveisiä osallistujilta

”Tekeminen oli erittäin vaikeaa vuonna 2019. Sää ei ollut puolel-
lamme. Lämpötila heinäkuussa oli
plus seitsemän, lisäksi sadetta ja
tuuli. Leiri ei ollut mikään ”pari
päivää kalastusta ja kotimatkaa”.
Meidän piti kantaa valtavia tukke-
ja tällaisella säällä, ja kun tukki on

liukas, se voi olla vaarallinen. Mut-
ta me teimme sen! Nyt kesällä 2021
sää suosi ja paikoin sain jopa puhe-
linyhteyden ja sain soittaa kotiin”,
kertoo arkkitehti-restauraattori,
osaston johtaja Viktor Jandovsky
retkikunnan kokemuksista.

”Tänä kesänä 2021 pystyimme
tekemään kaiken suunnitellun ja
jopa enemmän.” Konstantin Petrov
Traektoria-säätiöstä kertoo. ”Kizhi-
museon toimittamien rakennuspii-
rustusten avulla onnistuimme luo-
maan uudelleen tuulimyllyn, joka
siirrettiin Gafostrovista vuonna
1979. Mylly on merkittävä kohde.
Yleisesti ottaen kaikissa tuon ajan

Tuulimylly valmistuu ja se on jo saanut siivet kylkeensä (kuva Traektoria-säätiö)

kylissä ei ollut myllyjä, ja tämä
erottaa Haukkasaaren monista
muista kylistä. Asensimme rungon,
ripustimme akselin - raskaan vii-
den metrin tukin ja panimme sen
pyörimään, verhoilimme rungon ja
ripustimme myllyn siivet. Emme
tarkoituksellisesti asentaneet myl-
lynkivien käyttömekanismia, jotta
mylly ei toimisi ilman valvontaa
ja osat eivät kuluisi. Tarkastimme
myös aitan, huomasimme sen pai-
nuvan ja suunnittelimme töitä seu-
raavalle vuodelle. Aitta on onnek-
si säilynyt ja jopa käytössä, sillä
Pottojevit säilyttivät kuivaa heinää
siellä. On muitakin kohteita, jot-
ka vaativat jälleenrakentamista ja
kunnostusta. Tutkimme kahden

rakennuksen perustuksen jäänteit-
tä ja suunnittelimme myös niiden
jälleenrakentamista. Rakennukset
kertovat pohjoisen kylän elämästä.
Tavoitteenamme on luoda osittain
uudelleen kylän rakennuksia ja sa-
malla harjoittaa koulutustoimintaa
alueen aineellisen ja aineettoman
kulttuuri- ja historiallisen perinnön
säilyttämiseksi.”

Konstantin Petrov Traektoria-sää-
tiöstä ja **Antti Pottonen** Repo-
la-seurasta.

Arkistoäänitteistä voi tehdä löytöjä

Suvun ja historian vaiheita tutkivalle voi tulla vastaan löytöjä erityyppisistä arkistoista. Yksi tällainen antoisa tutkimuskohde on Kotimaisten kielten keskuksen Nauhoitearkiston kokoelmatietokanta. Haun perusteella arkistosta löytyy yhdeksän Porajärveen liittyvää haastatteluaineistoa ja 20 Repolaan liittyvää.

Kokoelmatietokannan verkkosivun hakusivulla voi saada osumista tarkempia tietoja, mm. taltiointivuoden, haastattelijan ja useimmissa

Kelanauhureita (kuvaaja Erkki Voutilainen, 1960-luku Museovirasto, JOKA, Journalistinen kuvarkisto, Maaseudun tulevaisuus)

tapauksissa myös kielenoppaan nimen. Hakuja tehdessä kannattaa valita kieliryhmäksi lähisukukielet ja kieleksi karjala. Kyseisiä äänitteitä voi tilata Kotuksesta sivustolta löytyvien ohjeiden mukaan. Osa äänitteistä vaaditaan perusteltu aineistopyyntö, ja kaikkia äänityksiä ei ole digitoitu. Hyvä on myös perehtyä huolella käyttöehtoihin, sääntöihin ja viittausohjeisiin.

Toinen kiinnostava aineisto Kotuksen kautta löytyy Raja-Karjalan korpuksista, joka löytyy osoitteesta <https://www.kielipankki.fi/aineistot/finka/>. Raja-Karjalan korpus sisältää yhteensä noin 120 tuntia wav-muotoisia äänitiedostoja sekä niiden suomalais-ugrilaisella tarkkirjoituksella tuotetut transkriptiot. Aineisto saattaa olla kotikoneen nopeuksista riippuen hidas ladattava, mutta kannattaa kokeilla.

Tiedostoista avautuu pääosin 1960- ja 70-luvuilla äänitettyjä kieliaineistoja Raja-Karjalan pitäjien alueelta, ml. Ilomantsi. Huomattavaa on, että Ilomantsin taltioinnit sisältävät tietoa Ilomantsin entisten,

luovutettujen itäisten kylien asukkaista ja sen myötä myös etupäässä Porajärveen liittyvää tietoa. Yhteydet ennen sotia Porajärven-Repolan alueelta olivat vilkkaita etenkin Ilomantsin itäisiin kyliin suuntautuen. Usein tultiin paikkakunnalle avioliiton kautta.

Raja-Karjalan korpus sisältää Ilomantsin osalta viitisenkymmentä äänitettä, joissa joitakin henkilöitä on kahdelle tai useammallekin taltioinnille äänitetty. Pääasialliset paikat Ilomantsista ovat juuri mainittuja itäisiä kyliä, mutta mukana on muutamia Porajärveen liittyviä aineistoja. Näissä kielenoppaat kertovat elämästä ja asumuksista,

tapahtumista, uskomuksista. Eräs paljon haastateltu on Porajärven Soimivaaran kylästä kotoisin oleva Akuliina Martiskainen. Aineisto on kiinnostavaa myös kielen säilyttämisen ja tarinankerronnan sekä ajankuvan kannalta. Kyseisiä taltiointeja on ollut tekemässä useamman haastattelijan joukko. Myös Raja-Karjalan korpuksen osalta on hyvä perehtyä aineiston käyttösääntöihin.

Äänitettyä aineistoa löytyy myös muista arkistoista, joista tässä mainittakoon Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkisto.

Lea Tajakka

UUTINEN

Kotškoma—Kostamus -maantietä korjataan

Kotškoma-Kostamus-valtakunnanraja -tien korjaus on jatkunut tänä kesänä. Tänä vuonna kunnostetaan perusteellisesti 25 kilometriä. Korjaustyöt edellyttävät muun muassa kuluneen asfalttipäällysteen kunnostamista ja liikennemerkkien uusimista. Liittovaltion rahoituksella tehtävä työ valmistuu vuoteen 2025 mennessä.

Karjalan Sanomat 25.6.2021

Bomballa tupa täynnä sukututkimuksesta kiinnostuneita

Internetissä toimivan yhteisöllisen sukututkimussivusto Genin kuraattori Reijo Savola järjesti puolen päivän sukututkimuskurssin ihan perinteisenä fyysisenä kokouksena Nurmeksen Bomba-hotellin luentotilassa 13.8. Turvavälit huomioiden suuri sali oli täynnä innokkaita Karjalan suvuista kiinnostuneita sukututkijoita.

Kurssin sisältö käsitti karjalaisten sukujuurien historiaa, sukututkimuksen perusteita, ortodoksista sukututkimusta, elämäkertatyötä ja lopuksi sukututkimuksessa käytettyä Geni.fi -työkalua.

Sukututkimuksen aloittamisessa kannattaa miettiä, mikä sukututkimuksessa kiinnostaa itseä. Kannattaa haastatella sukulaisia ja kirjata tiedot ylös, mutta muistitietoon kannattaa suhtautua kriittisesti. Sukulaisilta tai kotoa voi etsiä lähtötietoa esim. perunkirjoja, joissa on suppea sukuselvitys. Evankelisluterilaisista seurakunnista tai ortodoksisen kirkon keskusrekisteristä voi tilata tiedot lähisuvusta esimerkiksi virkatodistuksen muodossa. Karjalan pakolaisten osalta virkatodistuksiin ei kuitenkaan aina kannata luottaa, koska pakolaiset ovat seuraamuksien pelossa ilmoittaneet vääriä syntymäaikoja. Itse törmäsin myös vääriin syntymäaikaan äitini isänäidin virkatodistuksessa.

Evankelisluterilaisella puolella

mm. syntyneiden luettelot, rippikirjat, vihittyjen luettelot, kuolleiden luettelot, muuttaneiden luettelot ja henkikirjat ovat hyviä lähtötietoja. Ortodoksisella puolella rippikirjat, pääkirjat ja metriikkaluettelot ovat tärkeimpiä lähdeaineistoja.

Luennoitsija toi esille muutamia tutkimukseen haasteita lisääviä pointteja: ortodoksiset arkistot Venäjän puolelta ovat kyrillisillä kirjaimilla ja tapahtumat on kirjattu venäjän kielellä. Silti Savola vakuutti, että venäjän kielen osaaminen ei ole välttämätöntä. Luterilaiset arkistot puolestaan ovat usein nimien osalta ruotsinkielisten pappien ja kirjureiden kirjaamina erilaisia kuin suomen kielellä. Esim. oma sukunimeni esiintyy vanhoissa arkistoissa muodossa Turuin. Samaten kotoinen Pekka löytyy arkistoista muodossa Petter ja Antti muodossa Anders. Suvussani yleinen nimi Tahvo on fiinisti Staffan jne. Lisää haastetta tuo kirjureiden eri käsialat sekä kyrillisillä kirjaimilla

että suomeksi tai ruotsiksi. Savola kuvasi havainnollisesti eri vuosidoilla esiintyneitä kirjaimien käsialanäytteitä.

Koulutuspäivän päätteeksi käsiteltiin DNA-tutkimusta sekä Geni-tietokantaa, johon sukupuut rakentuvat. Savola korosti, että Genin ilmaisversiolla pärjää mainiosti ja hän suositteli sukulaisten profiilien kirjaamista Geniin. Karjalan heimo pärjää Genin rakentamisessa jopa maailmanlaajuisesti hyvin.

Omalta osaltani kurssi oli hyödyllinen ja antoi käytännön työkaluja harrastuksen syventämiseen. Jatkossa toivoisin klinikka-tyyppistä tukea Genin käytössä. Kurssit jatkuvat etäkursseina. Kannattaa olla kuulolla ja seurata esim. Facebookista Karjalan sukujen tutkimusta.

Jorma Turunen

Elokuussa Bomballa pidetyn **Miten löydän karjalaiset sukujuureni?** -kurssin jälkeen Reijo Savola oli saanut kyselyitä mahdollisesta etäyhdydellä pidettävästä koulutuspäivästä. Nyt on tiedossa, että etäkurssi pidetään 20.11.2021. Kurssilla käsitellään karjalaisten sukujuurien historiaa, sukututkimuksen aloitusta, ortodoksista sukututkimusta ja sen erityispiirteitä, elämäkertatyötä ja sukututkimuksen yhteisjulkaisualustan Genin käyttöä. Kurssi soveltuu kaikille vasta-alkajista edistyneempiin sukututkijoihin. Ortodoksista sukututkimusta käsittelevässä osuudessa on tarkoitus antaa perustieto, jotta myös venäjää osaamaton pääsee liikenteeseen ortodoksisessa sukututkimuksessa.

Kurssin järjestää netissä SnellmanEdu. Kurssille pitää ilmoittautua osoitteessa snellmanedu.fi 14.11.2021 mennessä. Verkkokoulutusta varten osallistujia tarvitsee tietokoneen, jossa on nettiyhteys, kaiuttimet tai kuulokkeet. Verkkoluennot tallennetaan, joten osallistujat voivat katsoa ja kuunnella ne myös jälkikäteen. Snellman-kesäyliopistossa on luennon aikana tekninen tuki, joka auttaa tarvittaessa omien laitteiden kanssa.

Pakolaisvirta Repolasta Suomeen

Tarton rauhansopimuksessa lokakuussa 1920 asetettiin lyhyt määräaika, jonka aikana sotilasjoukkojen ja kunnallishallinnon oli luovutettava oma-aloitteisesti Suomeen liittyneen Repolan hallinto uuden vallan alaisuuteen. Karjalaisen luonteen mukaisesti siirtoa ei kuitenkaan kiirehditty ja toisaalta uudet isännätkään eivät olleet erityisen halukkaita hoitamaan asiaa.

Repolan ja Porajärven alueilta oli jo useiden vuosien ajan tapahtunut muuttoliikettä, olihan yhteydet Suomeen olleet jo ennestään tiiviit ja luonnolliset. Itäisessä Suomessa oli karjalaistaustaista väkeä ammatinharjoittajina, erityisesti kaupan alalla. Nämä kauppiaat ottivat oppipojikseen ja muihin tehtäviin sukulaisiaan, jotka sitten jäivät uusille asuinsijoilleen. Venäjän vallankumous 1917 antoi kuitenkin uuden sysäyksen muuttoliikkeelle, joka huipentui syksyyn 1921.

Syksyn aikana tuli rajan yli Suomeen jopa tuhansia ihmisiä, osa laillisesti ja osa salaa. Rajan ylitykset tapahtuivat pääasiassa Pielisjärven (Lieksan) ja Kuhmoniemen välisellä alueella. Rajaviranomaiset yrittivät parhaansa mukaan kirjata saapuneiden tietoja ylös ja pitivät myös rekisteriä saapuneista. Tietojen oikeellisuuden tarkistaminen oli mahdotonta ja siksi Suomen virallisiin rekistereihin päätyi vääriä syntymäaikoja ja karjalaiset nimet kirjoitettiin miten sattui. Äänneasuina erityisesti etunimet olivat

outoja ja niitä sitten muutettiin suomalaistyyppisiksi. Feodorista saattoi tulla Heikki, Vasilista Ville, Jeudokiasta Outi ja Jelenasta Leena. Näitä on paljon, ja se vaikeuttaa nykyisinkin asiakirjojen perusteella tapahtuvaa selvitystyötä.

Kun Karjalan pakolais-statuksen saaneita kerääntyi paljon parille paikkakunnalle, oli vähitellen syntynyt myös asuttamisongelma. Pakolaisia siirrettiin eri puolille Suomea kokoamiskeskuksiin, joita oli mm. Kymminlinnassa, Kajaanissa ja Kemissä. Näillä paikkakunnilla oli myös työtä tarjolla ja varsinkin miehet sijoittuivat hyvin työelämään. Vuoden 1921 lopulla oli pakolaistaustaista väkeä myös Pielisjärvellä, Nurmeksessa ja Enossa. Muuallakin Suomessa oli myös, mm. Tampereen seudulla, useita perhekuntia. Lapsille piti järjestää koulunkäynti ja vilkkaiden karjalaislapsien, jotka puhuivat ”outoa” kieltä, oli joskus vaikeaa sopeutua uusiin oloihin. Kuitenkin lasten osalta sopeutuminen tapahtui nopeasti ja kielikin taipui paikkakun-

nan murteisiin.

Kun viimeiset ”julkiset” siirtymät tapahtui helmikuussa 1922, tuli silloin suomalaisten sotilasjoukkojen mukana myös nuoria miehiä, jotka olivat kylissä halunneet omasta halustaan liittyä joukkoihin. Eräässä Repolan kylässä oli jopa vanhemmat käyneet pyytämässä sotilailta, että ottaisivat pojan mukaansa. Toisessa kylässä oltiin huolissaan siitä, että ”vievät meiltä kaikki nuorukaiset, eihän meille jää ni ketäh, jotka meistä huolehtii”. Oma isä-

ni tuli myös Omeliasta sotilaitten mukana, palellutti varpaansa hiihtomatkalla ja joutui Nurmekseen ”ambulanssisairaalaan”, jossa pari varvasta amputoitiin. Hän kertoi kopistelleen viimeiset patruunat Kostamuksen (Kostamus ei ollut sama Kostamus, jossa on nykyisin kaivoskombinaatti) koulun suunnalla veräjänkorvassa leipälaukustaan. Myöhemmin 17 lapsen isänä hän oli kertonut varpaitten puuttumista ihmetelleille, että olivat kullekin lasten teossa.

Sängyllä istuva nuori mies on Ville Päänttösen isä Martti Päänttönen, jolta amputoitiin pari hiihtomatkalla paleltunutta varvasta. Muut kuvassa olevat ovat todennäköisesti hoitohenkilökuntaa, ehkä muiden potilaiden vieraita. Kuva on otettu kevättalvella 1922 Nurmeksessa ns. ambulanssisairaalassa (ensiapusairaala) (kuva Ville Päänttösen sukualbumi)

Rukajärveltä Suomeen

Pakolaisia tuli Suomeen myös muualta Aunuksen ja Vienen Karjalasta. Äitini tuli Suomeen Kuhmoniemielle Kiimasjärven kautta Rukajärveltä. Suurijärven kylästä hän lähti isänsä ja enonsa kanssa, muut sisarukset ja äiti jäivät kylään tarkoituksella, että isä käy heidät hakemassa. Kuhmoniemellä oli sitten sovittu, että äitini ja pari enoa jäävät ja isä lähtee takaisin. Raja oli kuitenkin myöhemmin suljettu ja muu perhe ei päässytkään tulemaan. Perheeseen syntyi vielä vuonna 1923 yksi tyttö, sisko, jota äitini ei koskaan tavannut. Veljien kohtalot on karut, kaksi teloitettiin Stalinin vainojen aikana. Äitini sisarista tapasin kaksi, myös tämän nuorimman. Pääsin käymään äitini syntymäseuduilla myöhemmin serkkuni kanssa.

Rukajärveltä tulleista pakolaisista oli asettunut Joensuuhun ja Nurmekseen useita nuoria tyttöjä ja poikia. Täällä he avioituivat ja perustivat perheet. Enoni asettui Liperiin, jossa toimi maanviljelijänä pientilalla.

Pakolaisten kohtelu myöhemmin

Karjalan pakolaiset ovat olleet yleensä hyvin tyytyväisiä elämään ja oloihinsa. Heidän kykynsä käytettiin uuden isänmaan hyväksi myös toisen maailman-

sodan aikana, olivathan he hyvin erilaisissa maastoissa liikkuvia ja ”itämurteita” taitavia. Seuraavaan suureen väestön siirtymään, evakkoina tullesiin, verrattuna Karjalan pakolaiset ehtivät jo asettua paikoilleen eikä heitä enää kohdeltu ja nimitelty kuten luovutetulta alueelta tulleita. Pakolaisina tulleet olivat lunastaneet paikkansa ahkeriksi ja rehellisiksi tunnustetuina, ammattinsa osaavina ja yhteistyökykyisinä. Myöhemmin ajateltuna ja ymmärrettävänä on pidettävä sitä vaitonaisuutta, joka oli heille ominaista. Vain keskenään he puhuivat menneistä asioista. Pelkona oli suurimmalla osalla se, että vieras valtio vaatisi heitä ”tilille” omista virheistään, olihan tietoja kuitenkin kantautunut vähäisestä kanssakäymisestä huolimatta. Vasta viimeisinä vuosina on tapahtunut avautumista, myös arkistoissa. Valitettavasti myös takapakkia on tullut, mutta kun tutkijat ovat alkuun päässeet, ei heidän toimiaan voida täysin kahlita. Jälkipolvilla on etäisyyttä asioihin ja avoin keskustelu on lisääntynyt, myös pakolaisten jälkipolvet ovat entistä kiinnostuneempia juuristaan ja taustoista.

Ville Pönttönen

Lieksan ortodoksisella seurakuntasalilla on pitkä ja mielenkiintoinen historia

Repolasta Lieksaan paenneiden ortodoksien kulttuuria ja uskonnollista identiteettiä haluttiin vahvistaa rakentamalla pitäjään uusi tsasouna. Rakennusmestari Johannes Brocke (alunperin Ivan Vasilinpoika Prokki, 1900-1961) suunnitteli sen vuonna 1934 ja tämä Pyhän hengen tsasouna otettiin käyttöön vuonna 1937. Siinä pidettiin kaikki palvelukset aina vuoteen 1960, jolloin Lieksaan valmistui profeetta Elian kirkko. Museovirasto on todennut, että rukoushuoneella on huomattavaa rakennushistoriallista, historiallista ja kaupunkikuvallista arvoa. Se tulee säilyttää. Rakennusta koskevassa lausunnossa myös todetaan, että se on ainoa Suomessa säilynyt kansallistuttamiskomitean valvonnassa rakennettu pyhätkö. Ortodoksisen kirkon kansallistuttamiskomitea oli aikoinaan perustettu edistämään ortodoksisuuden suomalaistamista. Lieksan ortodoksinen seurakunta perustettiin vuonna 1950, mutta se lakkautettiin ja liitettiin Joensuun ortodoksisen seurakuntaan vuonna 2015.

Lähde: Lieksan Leh-
ti 27.4.2021 ja Poh-
jois-Karjalan maakunta-
kaava 2040.

*Vanha, arvokas orto-
doksinen rukoushuone
sijaitsee Saavankadulla
Lieksassa (kuva Lea
Tserni-Puittinen)*

100 vuotta sitten – Uutisia Repolasta 1921

Savonmaa, 9.7.1921 **Pakolaiset wetoawat vielä kerran Tarton rauhansopimukseen.** Pitämissään kokouksissa päättäneet kääntyä sekakomitean aluejaoston suomalaisten jäsenten puoleen Karjalan itsehallinnon toteuttamiseksi. Palaamista kotiseuduille pidetään nykyoloissa mahdottomana nälän ja vainon takia.

M.m. Lieksassa pidetyssä pakolaisten kokouksessa, jossa edustajia oli 11 pitäjistä yhteensä noin 90, käsiteltiin kysymystä Tarton rauhansopimuksen karjalaisille vakuuttamasta itsemääräämisoikeudesta ja itsehallinnosta. Vilkaan asiallisen keskustelun jälkeen päätti kokous lausua jyrkän vastalauseen Karjalan kommuunin toimintaa vastaan sekä olla hyväksymättä kommunistijärjestelmää siksi autonomiseksi järjestelmäksi, mitä rauhansopimuksessa on taattu. Suomen hallitukselta päätettiin pyytää, että karjalaispakolaisille järjestettäisiin kaikkea työpaikkoja tarpeen mukaan, mikäli he itse eivät voi itselleen työtä hankkia, sekä että työkyvyttömille annettaisiin awustusta kuten tähänkin asti. Kokous päätti vielä kerran pyytää Suomen hallitusta järjestämään pakolaisia varten eri paikkakunnille iltakouluja omankielen opetusta varten.

Karjalan Aamulehti, 15.7. **Repolan ja Porajärven pakolaisten kokous Nurmeksessa - bolshevikien rauhansopimuksen rikkomukset sekakomitean tietoon.** Nurmeksessa pidettiin Repolan ja Porajärven pakolaisten kokous, jossa keskusteltiin Itä-Karjalan, ensi sijassa Repolan ja Porajärven kysymyksestä ja näiden kuntain asukkaiden etujen valvomisesta suomalais-venäläisessä sekakomiteassa. Kokouksessa valtuutettiin hra P. Kyöttinen saattamaan kokouksen päätökset sekakomitean tietoon.

Iltalehti, 22.9. **Tietoja Repolasta.** Työttömyys ja nälkä uhkaamassa. Repolasta viime aikoina saapuneet pakolaiset ovat kertoneet, että ensi talvena siellä uhkaa työttömyys, josta on seurauksena täydellinen kurjuus. Tällöin ovat joukkosiirtymiset Suomen puolelle odotettavissa, elleivät olot muodostu Tarton rauhansopimuksen mukaisiksi. Myöskin ovat pakolaiset kertoneet, että Muurmanin radalla on viime päivinä kuljeteltu suuria miesjoukkoja etelään; samaten on kuljetettu pari panssarijunaa ja lukuisasti haavottuneita. Kertojat arvelivat Muurmanilla syntyneen jotakin kahnausta kommunistien ja merisotilaiden kesken. Lieksan kautta Suomesta Repolaan menneestä viljasta ei paikkakuntalaisille ole annettu lainkaan vaan on sitä jaettu sotaväelle ja kommuunivirkailijoille. Vilja on pantu varastoon Repolaan, Tuulivaaraan ja Lusman kylään.

Lähde: Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Digi.kansalliskirjasto.fi

Hallitus 1.3.2021-28.2.2022

Ville Pönttönen, *puheenjohtaja, taloudenhoitaja*,
gsm 040 5111 560
Kauppakatu 10a A 1, 80100 JOENSUU
ville.panttonen@gmail.com

Lea Tserni-Puittinen, *sihteeri*,
gsm 050 5204121
Kylänlahdentie 24, 81810 JAMALI
leatserni@gmail.com

Valentina Afanassieva, gsm 040 716 5151
valentina.afanassieva@elisanet.fi

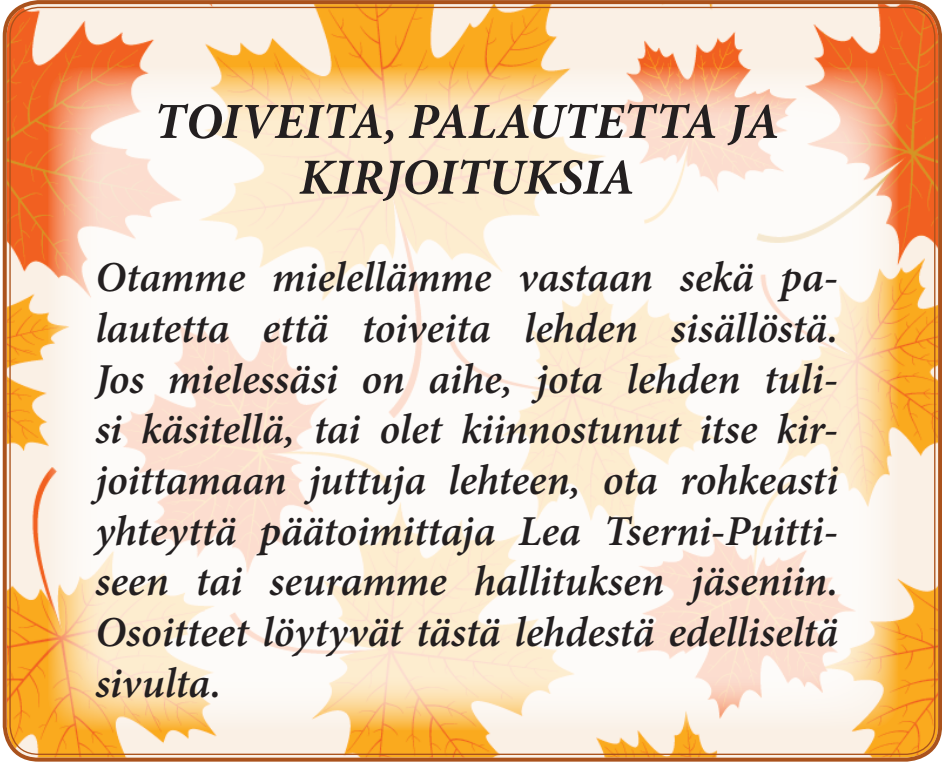
Antti Holopainen
antti.holopainen@elamysmatkailu.fi

Antti Pottonen,
pottonen@gmail.com

Jyrki Kyöttinen
jyrki.kyottinen@welho.com

Jorma Turunen, gsm 050 044 5444
Lohenevä 1 b, 02170 Espoo
jorma.t.turunen@gmail.com

Hallituksen ulkopuolinen jäsensihteeri
Päivi Kiiskinen, gsm 050 511 6580
Kiehiskuja 3, 80140 JOENSUU
paivi.kiiskinen1@gmail.com

TOIVEITA, PALAUTETTA JA KIRJOITUKSIA

Otamme mielellämme vastaan sekä palautetta että toiveita lehden sisällöstä. Jos mielessäsi on aihe, jota lehden tulisi käsitellä, tai olet kiinnostunut itse kirjoittamaan juttuja lehteen, ota rohkeasti yhteyttä päätoimittaja Lea Tserni-Puittiseen tai seuramme hallituksen jäseniin. Osoitteet löytyvät tästä lehdestä edelliseltä sivulta.